

ЛІТЕРАТУРА

1. Гершунский Б.С. Педагогическая прогнозика: Методология, теория, практика / Б.С. Гершунский. – К.: Высшая школа, 1986. – 200с.
2. Гриньова В.М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти) / В.М. Гриньова. – Х.: Основа, 1998. – 300с.
3. Прокопчук В.Є. Методична підготовка у професійній освіті майбутніх вчителів / В.Є. Прокопчук // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 2. – С. 136-140.
4. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навчальний посібник [для ВНЗ] / В.А. Семиченко. – К.: Вища школа, 2004. – 335с.

Анотація

Стаття присвячена висвітленню технологізації сучасної професійної підготовки майбутнього спеціаліста. Розкрито особливості застосування інноваційних педагогічних технологій у фаховій освіті. Підкреслено, що витоками педагогічних технологій є досягнення педагогічної, психологічної та соціальних наук, передовий педагогічний досвід, народна педагогіка.

Ключові слова: сучасні педагогічні технології, технологізація освіти, майбутні спеціалісти, фахова підготовка.

Аннотация

Статья посвящена технологизации современной профессиональной подготовки будущего специалиста. Раскрыты особенности применения инновационных технологий в профессиональном образовании. Отмечено, что истоками педагогических технологий являются достижения педагогической, психологической и социальной науки, передовой педагогический опыт, народная педагогика.

Ключевые слова: современные педагогические технологии, технологизация образования, будущие специалисты, профессиональная подготовка

Summary

The article is devoted to the technologization of modern professional training of the future specialist. There have been revealed peculiarities of application of innovative technologies in professional education. It is noted that the origins of pedagogical technologies of pedagogical, psychological and social sciences, best practices and folk pedagogy.

Key words: modern educational technology, technology education, future professionals, training

УДК 371.311:378

В. І. Цина,

кандидат педагогічних наук, доцент
(Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка)

ТЕХНОЛОГІЇ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО УМОВ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Педагогічні технології формування особистісно-професійної зрілості майбутніх педагогів нами розглядаються відповідно до етапів їх формування у відносно стабільні часові відрізки – фази її становлення. Першою фазою формування особистісно-професійної зрілості є фаза адаптації, яка включає оволодіння нормативними вимогами освітнього простору педагогічного ВНЗ, самостійною освітньо-професійною діяльністю, притаманними для цього простору особистісно-професійними якостями та приведення потреб особистості в персоналізації відповідно з потребами нового для неї простору, подолання труднощів адаптації в ньому.

Адаптаційна складова освітньої діяльності розглядається дослідниками різних освітніх галузей (О. Александрова, Н. Анікеєва,

С. Батишев, В. Безпалько, Є. Ільїн, Н. Крилова, Н. Морева, А. Нейлл та ін.) як етап опанування прийомами та засобами навчальної діяльності, якими володіють інші її суб'єкти на рівні мінімальних вимог державних освітніх стандартів.

Види педагогічних технологій нами визначаються також за концептуальними засадами формування особистісно-професійної зрілості. Аналіз чинних концепцій формування зрілості особистості з точки зору їхньої результативності для науково-методологічного обґрунтування та прогнозування успішної адаптації майбутніх педагогів до умов освітнього простору педагогічного ВНЗ дає змогу згрупувати ряд педагогічних технологій особистісно-професійної адаптації, цільові орієнтації яких визначаються цими концептуальними засадами.

Метою статті є наукове обґрунтування педагогічних технологій адаптації майбутніх педагогів до умов освітньо-професійної діяльності з опорою на представлені на рис. 1 характерні ознаки фази адаптації до її умов та концептуальні засади формування особистісно-професійної зрілості.

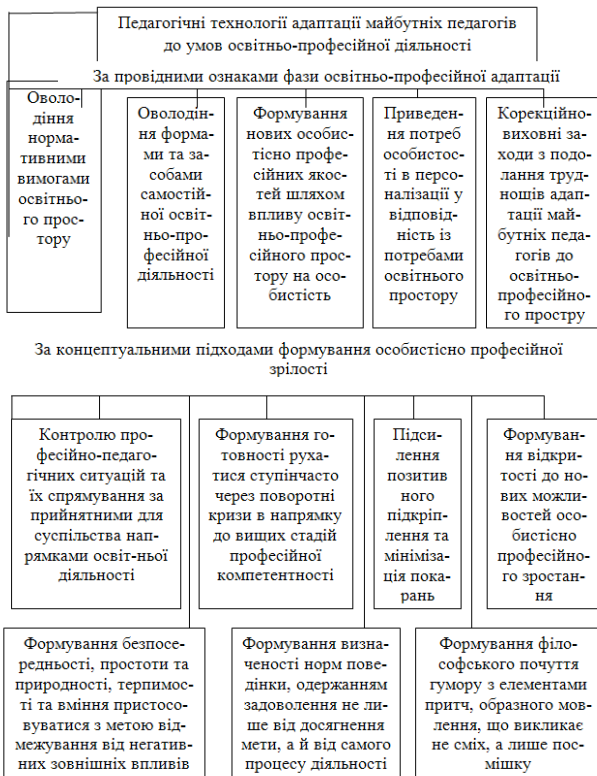


Рис. 1. Групування технологій адаптації майбутніх педагогів до умов освітньо-професійної діяльності

Далі розкриємо цільові орієнтації та методичні основи педагогічних технологій, згрупованих за провідними ознаками фази освітньо-професійної адаптації.

Оволодіння нормативними вимогами освітнього простору. Існуюча сьогодні традиційна система вищої педагогічної освіти ґрунтується на проголошеному ще Я. А. Коменським принципі єдності системи освіти, де кожний новий рівень є продовженням попереднього.

Перегляду таких концептуальних засад традиційної системи педагогічної освіти як класно-урочна організація навчального процесу, обов'язковості відвідування занять, подоланню розумових перевантажень сприяють альтернативні технології, які поєднують у собі концептуальні основи інноваційності, природовідповідності та вільної освіти [7].

У підходах нормативної навчальної документації технологією педагогіки співробітництва проголошується право викладача на авторську навчальну програму.

Мотивації освітньо-професійної діяльності та її зв'язку з життям повинні сприяти, за технологією підручників та навчально-методичних комплексів, сучасні підручники, які все більше насичуються методичним апаратом організації засвоєння навчального матеріалу, задаючи процесуальний аспект технології [3; 5].

Оволодіння формами та засобами самостійної освітньо-професійної діяльності. У традиційній вищій освіті процес професійної підготовки характеризується недостатнім рівнем самостійності студентів унаслідок слабкої її мотивації.

На виховання в майбутніх педагогів позитивного ставлення до освітньо-професійної діяльності та самостійності спрямована технологія інтенсифікації навчання на основі знакових моделей В. Шаталова, в основу якої покладено збільшення обсягів одночасного сприйняття майбутніми вчителями навчального матеріалу з опорою на зоровий аналізатор [17].

Створенню для майбутніх педагогів адаптивного розвивального освітнього простору сприяє вирішення технологією модульного навчання проблеми компоновки та подання освітньо-професійної інформації [2; 16; 18]. Програми навчальних дисциплін складаються з автономних частин – змістових модулів, які містять методичні матеріали щодо вивчення навчального матеріалу під час теоретичних та практичних аудиторних занять, для організації самостійної та індивідуальної роботи студентів у позааудиторний час та засоби діагностики результатів освітньо-професійної діяльності.

Формування нових особистісно-професійних якостей шляхом впливу освітньо-професійного простору на особистість. Технології традиційної вищої педагогічної освіти передбачають постійний емоційний вплив особистості викладача на майбутніх педагогів за допомогою педагогіки вимог.

Педагогічною технологією педагогіки співробітництва передбачається такий рівень професійної підготовки, коли суб'єкти та об'єкти цього процесу об'єднані в спільній освітньо-професійній діяльності педагогікою відносин: взаєморозумінням, взаємоповагою, взаємодопомогою та проникненням у духовний світ один одного.

Згідно з технологією викладання навчальних дисциплін, яке формує людину, на думку Є. Ільїна, кожен майбутній педагог вчиться за двома програмами [4]. Одну з них пропонує освітній простір педагогічного ВНЗ, а іншу, здебільшого більш реалістичну, – зовнішній освітній простір місцевого соціального середовища. Під час формування особистісно-професійної зрілості необхідно враховувати обидві програми.

Приведення потреб особистості у персоналізації у відповідність із потребами освітнього простору. Технологія педагогіки співробітництва орієнтує процес професійної підготовки в освітньому просторі педагогічного ВНЗ таким чином, щоб сучасний майбутній педагог міг органічно адаптуватися до життя його колективу. Водночас освітньо-професійна адаптація майбутнього педагога до умов освітнього простору ВНЗ не повинна підмінюватися формуванням пристосуванців.

Самоорганізація як синергетична методологічна основа будови світу розглядається, за технологією вільної праці С. Френе, засобом створення сприятливого освітнього простору [13; 14]. В освітньому закладі створюється кооператив з виконання освітньо-продуктивних проєктів, очолюваний виборною радою, яка управляє самоосвітою тих, хто навчається.

Корекційно-виховні заходи з подолання труднощів адаптації майбутніх педагогів до освітньо-професійного простору. Згідно з технологією педагогіки співробітництва освітньо-професійна діяльність повинна викликати труднощі в майбутніх педагогів на шляху просування до особистісно-професійної зрілості. Це потребує від студентства віри у власні сили, відчуття підтримки від усіх учасників освітньо-професійної діяльності.

Подоланню труднощів формування особистісно-професійної зрілості майбутнього педагога та внесенню позитивних корекційних змін сприяє застосування ігрової освітньо-професійної діяльності за ігровими технологіями [1].

До комплексу інтенсивних методів перетворювального впливу освітнього простору на особистість майбутнього педагога можна віднести інтерактивні тренінгові технології. Вони є засобом перепрограмування наявної в особистості моделі управління власною освітньо-професійною діяльністю та процесом створення нових особистісних новоутворень.

Далі розкриємо цільові орієнтації та методичні основи педагогічних технологій адаптації майбутніх педагогів до умов освітньо-професійної діяльності, згрупованих за концептуальними підходами до формування особистісно-професійної зрілості.

Контроль професійно-педагогічних ситуацій та їх спрямування за прийнятними для суспільства напрямками освітньої діяльності методом сублімації (психодинамічна концепція). Включенню психологічних механізмів захисту майбутніх педагогів від небажаних професійно-педагогічних ситуацій може забезпечуватися ігровими формами тренінгових технологій засобами заміщення, витіснення та сублімації [11]. Творче проживання учасниками освітньо-професійної підготовки уявних освітньо-професійних ситуацій дає змогу об'єднувати емоційний і раціональний компоненти Я на шляху до самоствердження через тенденцію слідування до нормативних вимог освітнього простору. Під час аналізу кожен учасник з'ясовує свою

точку зору з приводу розглянутої ситуації, що розвиває ініціативу та навички освітньо-професійної чутливості.

Формування готовності особистості рухатися рівнево, через поворотні кризи в напрямку до вищих стадій професійної компетентності (его-теорія Е. Еріксона). Одним із завдань вищої педагогічної освіти технологією співробітництва визначається її неперервність. Сучасні педагогічні ВНЗ повинні не лише вчити майбутніх педагогів здобувати знання, а й прищеплювати особистості потребу в постійному вдосконаленні, без чого неперервна освіта є неможливою.

Прагнення організувати й активізувати зустріч майбутніх педагогів з наявними в педагогічному ВНЗ різними освітньо-кваліфікаційними просторами реалізується технологією інтеграції змісту освіти “Йєна-план” П. Петерсена, сприяючи формуванню їх особистісно-професійної зрілості [12, с. 485-487]. У ступеневому освітньому просторі ВНЗ створюються навчально-професійні ситуації пов’язані з вивченням конкретних навчальних дисциплін, узятих у комплексі, інтегровано.

Підсилення позитивного підкріплення та мінімізації покарань (біхевіоральний підхід). Психологічні аспекти традиційних технологій професійної підготовки передбачають співвідношення позитивного стимулювання (мотивації) студентів до діяльності (позитивні відгуки, установки, заохочення з метою формування інтересу до навчання, до прояву вольових зусиль при подоланні труднощів) та негативне стимулювання засобами примусу шляхом нагадування про оцінки, нотації, різкі зауваження та критика.

Акцент у технологіях гуманно особистісної орієнтації робиться на мотивації досягнень та успіхів майбутніх педагогів, спрямованості на підтримку індивідуального розвитку. Технологією педагогіки співробітництва широко використовуються методи позитивного стимулювання, а вимогливість ґрунтується на довірі, свідомості та впливові через колектив. В оцінювані успішності професійної підготовки тут превалюють розуміння незнання студента, гуманний підхід, безконфліктність освітньо-професійних ситуацій та віра у творчі сили майбутніх педагогів.

Формування відкритості до нових можливостей особистісно-професійного зростання (когнітивна теорія Дж. Келлі). Сучасна традиційна професійна підготовка орієнтує викладачів на застосування нетрадиційних типів занять у змагальній та ігровій формі, імітація суспільно-культурних заходів, внесенням у рамки занять форм позааудиторної роботи.

Головна увага особистісно орієнтованих технологій зосереджена на особистості майбутнього вчителя, яка є відкритою до сприйняття нового досвіду. Умовою розвитку творчої ініціативи та індивідуальності студентів технологією педагогіки співробітництва визначається ідея вільного вибору навчальних дисциплін, спеціалізацій, видів навчальної діяльності.

Виховання віри майбутнього педагога у власні сили, навчання радіти спілкуванню з педагогом, товаришами, виховувати прагнення до самостійної освітньо-професійної діяльності є основним завданням педагогічної технології на основі системи ефективних занять А. Окунєва [10]. Інтрига та роздизинка кожного заняття забезпечуються новизною навчального матеріалу

як своєрідного подразника для включення механізму в орієнтуванні та пізнавальної діяльності. Подача теоретичного матеріалу здійснюється на високому рівні, даючи основи запам'ятовування за принципом міцності, а запитується – за здібностями.

Формування безпосередності, простоти та природності, терпимості та уміння пристосовуватися з метою відмежування від негативних зовнішніх впливів (гуманістичний (А. Маслоу) і феноменологічний (К. Роджерс) напрямки). Допомога людству вижити проголошується технологією педагогіки співробітництва вічною суспільною цінністю. Основоположні права й обов'язки всіх учасників освітньо-професійної діяльності визначаються цінностями, які кожен з них повинен зберегти в собі та передати іншим: рівність усіх у правах, прагнення до свободи, братські відносини, справедливість та законність.

Формуванню демократичної особистості майбутнього педагога, здатного до адаптації в соціально-політичному середовищі, прагнучи його вдосконалення, раціонально-критично оцінюючи свої вчинки та ставлячись терпимо до інакодумства, сприяє застосування в освітньо-професійній діяльності концепції громадянської освіти в технології її інтеграції [12]. Завданням цієї технології є навчання розпізнанню громадських структур різних типів, навчання мислити політичними альтернативами та виховувати терпимість по відношенню до інших політичних думок та готовність до відповідальних громадянським діям.

Формування визначеності норм поведінки, одержанням задоволення не лише від досягнення мети, а іноді й від самого процесу діяльності (гуманістичний напрям А. Маслоу). Створення за технологією педагогіки співробітництва умов, де професійна підготовка сприймається майбутніми педагогами як привабливе випробовування, забезпечується спільною освітньо-професійною діяльністю не лише в зоні досягнутих ними можливостей, а й їхнього найближчого розвитку, сприяючи досягненню найвищих освітніх результатів.

Інтереси, особистість та її успіхи знаходяться в центрі гуманістичної технології “Освіта без невдач” У. Гласера [12]. Головними завданнями освіти нею визначаються можливість та реальність успішного навчання та реалізація здібностей майбутніх педагогів. Індивідуальність успішності навчання забезпечується створенням ситуацій успіху.

Формування філософського почуття гумору з елементами притч, образного мовлення, що викликає не сміх, а лише посмішку (гуманістичний напрям А. Маслоу). Концептуальною основою технології вільної освіти О. Нейлла є позиція життєствердження, яке означає радість, сміх, віру в людину [9]. Дуже велика роль у цій технології належить грі, дух якої є духом гумору та антиавторитарності. Гумор необхідно розглядати як безцінний дар, який, на жаль, сьогодні не знаходить належного застосування в освітньо-професійній діяльності майбутніх педагогів. Кращими педагогами О. Нейлл називав тих, які сміються разом з вихованцями, а найгіршими тих, хто сміється над ними.

Здійснене нами обґрунтування цільових орієнтацій і методичних засад формування особистісно-професійної зрілості майбутніх педагогів на підставі провідних ознак фази освітньо-професійної адаптації та

концептуальних підходів до формування зрілості особистості обумовлює теоретико-практичне значення розробки технологій адаптації майбутніх педагогів до умов освітньо-професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аникеева Н.П. Воспитание игрой / Н. П. Аникеева. – М. : Просвещение, 1994. – 143 с.
2. Батышев С. Я. Блочно-модульное обучение / С. Я. Батышев. – М. : Педагогика, 1997. – 246 с.
3. Беспалько В. П. Теория ученика / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1988. – 160 с.
4. Ильин Е. Н. Герой нашего урока / Е. Н. Ильин. – М. : Педагогика, 1991. – 287 с.
5. Каким быть учебнику : дидактические принципы построения / Под ред. И. Я. Лернера и Н. М. Шахмаева. – Ч. 1-2. – М. : Педагогика, 1992. – 198 с.
6. Каменский Я. А. Избранные педагогические сочинения : [в 2-х т.] / Я. А. Коменский; под ред. А. И. Пискунова. – М. : Педагогика, 1982. – Т. 1. 1982. – 656 с.
7. Крылова Н. Б. Очерки понимающей педагогики. / Н. Б. Крылова, Е. А. Александрова. – М. : Народное образование, 2003. – 268 с.
8. Морева Н.А. Тренинг педагогического общения / Н. А. Морева. – М. : Аркти, 2003. – 186 с.
9. Нейлл А. С. Саммерхилл – воспитание свободой / А. С. Нейлл. – М. : Народное образование, 2000. – 159 с.
10. Окунев А. А. Урок? Мастерская : или... / А. А. Окунев. СПб. : Просвещение, 2001. – 166 с.
11. Прутченков А. С. Учим и учимся играя / А.С.Прутченков. – М. : Педагогическое общество России, 1998. – 202 с.
12. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : В 2 т. / Г. К. Селевко – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с. – (Серия «Энциклопедия образовательных технологий»).
13. Френе С. Антология гуманной педагогики / С. Френе. – М. : Изд. дом. Ш. Амонашвили, 1997. – 168 с.
14. Френе С. Избранные педагогические сочинения / С. Френе. – М. : Прогресс, 1990. – 225 с.
15. Хьелл Л. Теории личности. / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб. : Питер, 2007. – 607 с.
16. Чошанов М. А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения / М. А. Чошанов. – М. : Народное образование, 2012. – 158 с.
17. Шаталов В.Ф. Точка опоры / В. Ф. Шаталов. – М. : Педагогика, 1987. – 158 с.
18. Юцявичене П. А. Основы модульного обучения / П. А. Юцявичене. – Каунас : Академия, 1989. – 169 с.

Анотація

У статті здійснюється наукове обґрунтування педагогічних технологій адаптації майбутніх педагогів до умов освітньо-професійної діяльності, яке спирається на характерні ознаки фази адаптації до умов освітньо-професійної діяльності та концептуальні засади формування особистісно-професійної зрілості.

Ключові слова: педагогічні технології, адаптація, особистісно-професійна зрілість, концептуальні засади її формування.

Аннотация

В статье осуществляется научное обоснование педагогических технологий адаптации будущих педагогов к условиям образовательно-профессиональной деятельности, которое опирается на характерные признаки фазы адаптации к условиям образовательно-профессиональной деятельности и концептуальные основы формирования личностно-профессиональной зрелости.

Ключевые слова: педагогические технологии, адаптация, личностно-профессиональная зрелость, концептуальные основы её формирования.

Summary

The article is devoted to the scientific grounding of pedagogical technologies of adaptation of future teachers to conditions of educational and professional activity.

Key words: educational technology, adaptation, personal and professional maturity, the conceptual basis of its formation.